

թթ. Գերմանիոյ մէջ Յեղասպանութեան Քննարկումը» նիւթով լրջախոհ ու պարկեշտ այս պատմաբանը ներկայացուց Բայրզերական Գերմանիոյ պատասխանատուութեան բաժինը Հայկական Յեղասպանութեան մէջ: Ան միաժամանակ անդրադարձաւ գերմանացի Լեփսիտի եւ Արմին Վիկնիերի ձեռնարկած լուրջ քայլերուն, որով վերջիններս կը փորձէին տեղեակ պահել Գերմանիոյ պետութիւնը այն ահաւոր կանխաձրագրուած ջարդերու մասին, որոնք կը կատարուէին գերմանացիներու աչքի առջեւ: Դասախօսը անդրադարձաւ նաեւ այն փաստին, որ Լեփսիտա կը ջանար առաջըը առնել աղէտին, որպէսզի իր երկիրը աւելի մեծ պատասխանատուութիւն ունենալով օր մը շատ բարձր գին չվճարէ իր մեղսակցութեան համար: Խօսուեցաւ նաեւ «Ռազմական անհրաժեշտութենէ բխած» հայերու դէմ ձեռք առնուած միջոցառումներու մասին, որոնց մտահոգութիւնը կրկին եղած է Գերմանիոյ պատասխանատուութեան խնդիրը: □

Յանուն պատմութեան նշենք թէ Ապրիլ 23-ին եւ 24-ին, Երուսաղէմի Հայ Պատրիարք Ամենապատիւ Ս. Նուրիան Արք. Մանուկեանի հովանաւորութեամբ տեղի ունեցան հետեւեալ ձեռնարկներն ու միջոցառումները:

Հինգշաբթի, 23 Ապրիլ

- Ժառանգաւորաց Վարժարանի սրահին մէջ առցանց դիտում Սրբադասման արարողութեան՝ Ս. Էջմիածնէն:
- Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարի եւ քոյր եկեղեցիներու զանգերու գոծկանի 100 զարկ:
- Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ «Սուրբ, Սուրբ» եւ «Հայր Մեր» շարականներու կատարում ժառանգաւոր սաներու կողմէ:
- Զահերով երթ Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարէն դէպի նոր Երուսաղէմի Սուրբ Գրիգոր Լուսատրիչ եկեղեցին:
- Հոգեւոր եւ դասական երգերու կատարում «Շառլօթ» երգչախումբին կողմէ Ս. Գրիգոր Լուսատրիչ եկեղեցիին մէջ:
- Զահերով երթ Ս. Գրիգոր Լուսատրիչ եկեղեցիէն դէպի Հայոց Յեղասպանութեան Յուշարձան եւ սմամալառութիւն:

- Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ Ս. Պատարագ:
- Ծաղկեպսակի զետեղում Հայոց Յեղասպանութեան Յուշարձանին:
- Յատուկ Յուշահանդէս Ժառանգաւորաց Վարժարանին բակին մէջ:
- Բողոքի ցոյց թուրքական դեսպանատան առջեւ:
- Յատուկ Միջեկեղեցական արարողութիւն Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ՝ մասնակցութեամբ հոգեւոր պետերու եւ դիւանագիտական ներկայացուցիչներու:
- Համազաղութային Յուշահանդէս Ժառանգաւորաց Վարժարանի սրահին մէջ:

ԱՐՈՒԵԱՏ 1 0 0

Վիզէն Լէփեճեանի «Մահ եւ Վերածնունդ»ի պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Հինգշաբթի, Ապրիլ 23-ին, Ժառանգաւորաց Ընծայարանի Մեծ Սրահին մէջ, յետ Սրբացման արարողութեան դիտումին: Բացումը կատարուեցաւ ձեռամբ Լուսարարապետ Ս. Սեան Արք. Ղարիպեանի, ի ներկայութեան հայ եւ օտար հասարակութեան եւ հոգեւորականներու: Ծրագրուած է տոյն աշխատանքը ցուցադրել աշխարհի տարբեր մայրաքաղաքներու մէջ, ներառեալ Ռաշինկթընի մէջ:

ՄԱՀ ԵՒ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ Գործ՝ Վիզեն Լեփեճեանի

«Մահ և Վերածնունդ»ը խեցեգործական ստեղծագործություն մըն է, որ կ'արտացոլացնէ Հայ ժողովուրդի երթը իր ծնունդէն՝ Նոյան Տապանի Արարատ լեռան վրայ կատարած էջքէն մինչեւ ներկայ օրերը: Երուսաղիմահայ յայտնի արուեստագետ Վիզեն Լեփեճեանի երեք մեթրով մէկ մեթր խեցասալիկներու յղացքը կը սկսի Արարիչի հայեացքով, որուն հովանիին տակ փռուած են Հայ ժողովուրդի խորհրդանշ Մեծ և Փոքր Մասիսները, որոնց փէշերուն Հայ ազգը կերտած է իր հաւատքը՝ փառելով ճշմարիտ կրօնքին, մղած է իր հերոսական մարտերը Ասարայրի և Սարդարապատի դաշտերուն վրայ, կերտած է իր ազգային ուրոյն մշակոյթը, գիրն ու գրականութիւնը, հարուստ և ինքնատիպ ճարտարապետութիւնը:

Յատուկ խնամքով ու ազգային խորհրդանշաններով շեշտուած է հայ ժողովուրդի խաղաղասիրութիւնը, ազգային ու մարդկային արժէքներու հանդէպ իր գոյրգոյրանքը, ազատասիրութիւնը, որոնց հանդէպ թշնամին լեցուած է վառ ատելութեամբ՝ ընդհուպ մինչեւ իսկ աշխարհի երեսէն ջնջելու ճիւղալային բարբարոսական ծրագրով, բայց Հայը կրկին ի լուր աշխարհին ըսած է. «Կանք, պիտի լինենք ու դեռ շատանանք»:

Ներկնակը՝ Վիզեն Լեփեճեան հանրածանօթ հեղինակութիւն մըն է խեցգործութեան եւ ձենապակիի կիրառական արուեստին մէջ: Ան ասարտած է Երուսաղէմի Սրբոց Թարգմանչաց վարժարանը իսկ մասնագիտական կրթութիւնը ստացած Երեւանի Գեղարուեստական Ակադեմիայէն՝ 1969-1975: Ան ունի իր սեփական արուեստանոց-վաճառատունը Երուսաղէմի Հայկական թաղին մէջ, քաղաքին ամենէն բանուկ փողոցներէն մէկուն վրայ, իր գործերը ներկայացուած են համաշխարհային ցուցահանդէսներուն և տարածուած են աշխարհով մէկ:

«Մահ և Վերածնունդ»ը Վ. Լեփեճեանի յարգանքի տուրքն է նուիրուած երկու միլիոն նահատակներու անմեռ յիշատակին:

«ՄԱՀ ԵՒ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ»-Ի ԿԵՐՊԱՐՆԵՐՆ ՈՒ ՏԱՐԲԵՐԸ (Չախէն աջ և դէպի վար)

- Կեդրոնական աչքը.- Աստուծոյ հովանաւոր աչքը, որ կը հսկէ աշխարհի վրայ:

- Մասիսները.- Հայ ժողովուրդի յանձնարարութիւնը խորհրդանշող Աստուածաշնչական սրբազան լեռը, որ ջրհեղեղի խաւարին մէջէն վեր խոյացաւ և անոր վրայ հանգչեցաւ Նոյան Տապանը:

- Էջմիածնի Մայր Տաճարը (303 թ.).- Տիրոջ Որդոյն՝ մեր Փրկիչին ցուցնունքով կառուցուած Տաճարը, հայ հաւատքի մշտարթուն կեդրոնը:

- Մատենադարանը.- Հայ գիր ու գրականութիւնը, պատմութիւնը, գիտութիւնն ու մանրանկարչական արուեստը ամբարած շուրջ 14 հազար ձեռագիրներու գրապահոցը:

- Մեսրոպ Մաշտոց (աջին).- Հայոց այբուբենի ստեղծիչը, Առաջին Ուսուցիչը և հայ ինքնութեան պահպանման ռաիվիրան, (404 թ.):

- Զուարթնոցի տաճարը (641-646 թթ.).- Հայ ճարտարապետութեան ինքնատիպ կառոյցներէն մին՝ շինուած Ներսէս Գ. Շինող Կաթողիկոսի հրամանով և մտայղացմամբ:

- Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցին (618 թ.).- Նահատակ Հռիփսիմեանց կոյտերու (Գ. դարու վերջ) նահատակութեան վայրին վրայ կառուցուած եկեղեցին. հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան գլուխ-գործոցներէն մին:

- Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեան (ձախին).- Հայ ինքնութեան ու հաւատքի պաշտպանութեան համար մարտնչած ու նահատակուած քաջ զօրավարը (451 թ.):

- Եռագոյն պարուիներ.- Հայ մշակոյթը՝ երգն ու պարը՝ շրջապատուած ազգային խորհրդանշան համարուող որթատունկով և նուտով:

- Մայր Հայաստան.- Իր արթուն հայեացքով ու հսկայ թուրով կը հսկէ հայ ժողովուրդին վրայ: Ան պատրաստ է իր թուրը պատեանէն հանել ի պաշտպանութիւն իր Մեծ Ընտանիքին: «Յաղթանակի Զբօսայգի»՝ Անյաղթ Զինուորի յուշարձան, Երեւան:

- Հայկական Խաչը.- Հայ ինքնութեան երեք խորհրդանշաններ՝ Խաչը, Կենաց Ծառը և Յանձնարարութեան խորհրդանշանը:

- Ս. Գեղարդի վանքը (4-րդ դար-1215 թ.).- Այստեղ պահուած է այն գեղարդը, որով ծակած են մեր Փրկիչ կողը խաչափայտին վրայ:

- Խոր Վիրապ (Գ. դար-17-րդ դար).- Գլխաւոր եկեղեցին կառուցուած Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի ստորգետնեայ բանտին վրայ: Սուրբը 13 տարի դիմացած և ողջ մնացած է, ապա Տրդատ Գ. թագաւորի հրամանով Հայոց արքունիքն ու ժողովուրդը դարձի բերած քրիստոնէութեան:

- Ազգային Օփերայի և Ֆիլհարմոնիքի կառոյցը.- Վերածնած հայրենիքի մշակութիւնի կեդրոնը: 1988-էն սկսեալ հայ պահանջատիրութեան «Ազատութեան» հրապարակը: Կողքը Մայր Հայաստանը Զիթնեաց ճիւղով՝ նշան խաղաղասէր ժողովուրդի:

- Զօրավար Անդրանիկ Օզանեան (1865-1927 թթ.).- 19-20-րդ դարերու Հայ ազատագրական պայքարի աննկուն հերոսներու և ազատամարտիկներու անգերազանցելի հերոսն ու առաջնորդը:

- Զօր. Անդրանիկի աջին ու ձախին՝ Ազգային ազատագրական պայքարի և հերոսական ինքնապաշտպանություններու ազատամարտիկներ:

- Սեւ շրթայ.- Բռնագրաւում Պատմ. Հայաստանը Սեւ, Կասպից և Միջերկրական ծովերու միջեւ:

- Սարդարապատի ճակատամարտի յուշահամալիր.- 24-26 Մայիս 1918 թ. Հայ ժողովուրդի մահու և կենաց մեծագոյն ճակատամարտերէն մին ընդդէմ Օսմանեան կայսրութեան: Հայ աշխարհագրայիններն ու զինուորները կրցան կասեցնել թրքական արշաւանքը և փրկել Հայաստանէն մաս մը և հայրութեան մնացորդացը:

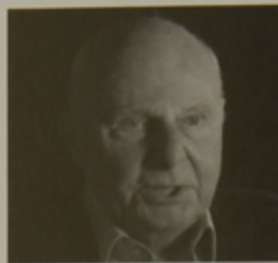
- Կոմիտաս Վրդ. (1869-1926 թթ.).- Ցեղասպանութեան գոհերէն մէկը. եղած է հայ ժողովրդական երգերու մեծագոյն հաւաքողը և զանոնք մշակողը՝ փրկելով կորուստէ: Ան եղած է նաեւ հոգետր երգերու մշակող ու միաժամանակ կատարող:

- Կարմիր Գունդեր.- Պատմական Հայաստանի և այլ հայաբնակ շրջաններու մէջ բնաջնջումի ենթարկուած գլխաւոր վայրերը:

- Քանդուած հայ քաղաքներ ու հոգետր կեդրոններ. Անի մայրաքաղաքն ու անոր եկեղեցիները նմոյշներն են այդ քանդումներու:

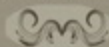
- Ցեղասպանութեան Յուշահամալիր.- Կանգնեցուած Երեւանի մէջ՝ նուիրուած 1915-ի Ցեղասպանութեան գոհերուն: Թերթուած սիւները կը ներկայացնեն Պատմական Հայաստանի գրաւեալ 12 նահանգները:

TESTIMONIES . ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Yves Ternon (French physician and medical historian, an author of historical books about the Jewish Holocaust and the Armenian Genocide, Professor of the History of Medicine, University Paris

IV Sorbonne) "Coined in the twentieth century, the word genocide denotes a crime of exceptional gravity, the most extreme violation of the rights of man: denial of the right to live to many people. ... The uniqueness of the genocide of the Jews, with its specific and exclusive characteristics in this century doesn't, however, preclude the use of the term genocide in qualifying other crimes. One notes perhaps in particular the annihilation by the Union and Progress Party, at the head of the Ottoman government in the years 1915-1916, of the Armenian communities then living in Ottoman Empire. This genocide was also perpetrates as a 'final solution' to a problem which had gone unsolved for 40 years" (pp. 562-563). Ternon, Yves. The Twentieth Century, a Century of Genocide. In: Charny, Israel W. (Ed.) Encyclopedia of Genocide. Santa Barbara, CA; Denver, CO; Oxford, UK: ABC-CLIO, 1999, Vol. 2.

1918, Երուսաղէմ, Արարատեան-Վասպուրական որբանոց